

« Het doorbreken van exclusiviteitsovereenkomsten en het Cassatiearrest van 17 juni 1960 »

door

Hugo DE WACHTER,
Paul BROECKX,
René CAUBERGHE,
Jacqueline LUYTEN,
Luc DE FLEURQUIN,

§ 1. — De feiten van het Cassatiearrest van 17 juni 1960 + ontleding.

De heer René HOLVOET is een alleenverkoper en -vertegenwoordiger in België van een Deense maatschappij voor de exclusieve verkoop van inpakmateriaal voor broze artikelen, nl. inpakking van eieren.

De heren Maurice DICK, die handel drijft onder de firma « DICK & ZOON », en Jan SNOECK, werkman, hebben zulk inpakmateriaal uit Duitsland ingevoerd en in België verkocht.

Ondanks een waarschuwing van de heer HOLVOET over het onrechtmatig karakter van hun handelswijze, gaan DICK en SNOECK met hun handel voort.

Voor de **Rechtbank van Koophandel te Gent** gedagvaard, worden DICK en SNOECK veroordeeld op **27 juli 1957** wegens het invoeren van die verpakkingen uit Duitsland, wat strijdig werd geacht met de eerlijke gebruiken inzake koophandel.

DICK en SNOECK tekenen hiertegen beroep aan, maar hun eis wordt door het **Hof van Beroep te Gent op 4 juni 1959** als ongegrond afgewezen :

*« overwegende dat een handelaar, die wetende dat een andere handelaar het monopolie van invoer en verkoop in België van een bepaald produkt bezit, niettemin zelf dit produkt in België invoert en verkoopt, een onrechtmatige aanslag pleegt op dit monopolierecht en zodoende een daad stelt die in strijd is met de eerlijke gebruiken inzake koophandel ;
 dat de rechten en de houding van de Duitse firma, bij wie appellanten zich de litigieuze produkten aanschaffen, terzake onverschillig zijn ;
 dat de vraag niet is of deze firma de litigieuze produkten naar België mocht exporteren, maar alleen op appellanten ze mochten invoeren en verkopen met miskenning van het monopolie van de geïntimeerde. »*

Besluit : volgens het Hof van Beroep is de loutere kennis van de *exclusiviteitsovereenkomst voldoende en wordt het vonnis van de Rechtbank van Koophandel bevestigd.*

DICK en SNOECK gaan in **Cassatie**, dat uitspraak doet op **17 juni 1960**. (R.W. 1960-1961, kol. 171).

Het **rechtsvraagstuk** dat aan het Hof van Cassatie wordt onderworpen is het volgende : « Wordt het recht van een handelaar om bepaalde koopwaren in België in te voeren en te verkopen beperkt of zelfs opgeheven door het feit alleen dat een andere handelaar een monopolie van invoer en verkoop in ons land van een derde ontvangen heeft en dat eerstgenoemde handelaar het bestaan van dit monopolie kent ? »

Het Hof van Cassatie :

- *neemt in overweging dat het Hof van Beroep op een absolute wijze voorhoudt dat een overeenkomst tussen partijen aan derden tegenstelbaar is, wanneer de derden kennis hebben van die exclusiviteitsovereenkomst ;*
- *neemt eveneens in overweging dat, en zulks in weerwil van art. 1165 B.W., een overeenkomst voor gevolg heeft dat de derden in alle omstandigheden verbonden zijn en in onderhavig geval hun vrijheid beperkt zagen om met het even wie handel te drijven ;*
- *maar het meent dat het Hof van Beroep verkeerd geoordeeld heeft door een in rechte verkeerd algemeen principe voorop te stellen en daaruit af te leiden dat DICK en SNOECK zich schuldig hebben gemaakt aan een handeling, die strijdig is met de eerlijke gebruiken inzake koophandel ;*

- *het Hof van Beroep had evenwel moeten nagaan of DICK en SNOECK medeplichtig waren aan een contractuele fout, die begaan werd door de firma, waarvan ze de produkten verkochten, ofwel of ze zich schuldig hadden gemaakt aan bedrog, oneerlijkheid of professionele tekortkoming ;*
- *het Hof van Cassatie besluit dat de feitenrechter een fout in de gedragingen van DICK en SNOECK had moeten zoeken en zich niet tevreden stellen met het feit van de loutere kennis van een exclusiviteitsovereenkomst, en*
- *verbreekt het arrest van het Hof van Beroep te Gent dat het vonnis van de feitenrechter had bevestigd.*

In een laatste fase zien we het **Hof van Beroep te Brussel**, naar wie de zaak verwezen werd, zich in verenigde kamers op **28 februari 1961** uitspreken in dezelfde zin als die van het Hof van Cassatie. (Brussel, 28 februari 1961, — J.T. 1961, blz. 370).

§ 2. — Hoofdpijnen van de rechtspraak — evolutie.

De hier aan de rechtspraak gestelde problemen, waaraan het cassatiearrest van 1960 een beslissende oriëntatie heeft gegeven, hebben vooral betrekking op het Koninklijk Besluit van 23 december 1934 en op art. 1165 B.W.

Het K. B. wil de voortbrengers, handelaars en verbruikers beschermen tegen de oneerlijke praktijken, die in de handel bestaan, door aan de voorzitter van de rechtbank van koophandel het recht te geven die oneerlijke handelaars, nijveraars en ambachtslieden te verbieden die handelingen verder te stellen.

Art. 1165 B.W. bepaalt in grote lijnen : « res inter alios acta, aliis nec nocet nec prodest » (1).

De exclusiviteitsovereenkomsten stellen wel een probleem vermits twee partijen regelmatig een overeenkomst sluiten, waarbij de ene aan de andere het alleenverkoopsrecht of alleenaankoopsrecht toestaan mits zekere verplichtingen. En dit binnen een bepaald territorium. Is een derde, die hiervan kennis heeft, verplicht zich hieraan te houden ?

Is een loutere kennis bij de derde, die toch geen partij is bij de exclusiviteitsovereenkomst, voldoende om hem te binden ?

Een cassatiearrest van 24 november 1932 (Pas., 1933, I, 19) stelde

(1) lees J. MATTHIJS en G. BAETEMAN, T.P.R. 1966, nr 2, 252-256.

als algemeen principe, zich beroepend op art. 1165 B.W., dat een contract tussen partijen de derden niet bindt enkel door het feit dat ze het bestaan ervan kennen. Zoniet zou de vrijheid om overeenkomsten te sluiten te zeer worden beperkt.

Feiten : Een caféhouder had zich ertoe verbonden enkel bier en limonade van brouwerij A af te nemen. Later gaat hij in op een gelijkaardig voorstel van brouwerij B. Brouwerij A dagvaardt B voor oneerlijke mededinging en de caféhouder voor contractbreuk.

Arrest : De caféhouder werd veroordeeld en wat brouwerij B betrof oordeelde het Hof « que la seule connaissance d'une convention n'engage pas la responsabilité du tiers, qui a participé avec le débiteur à son inexécution ; qu'il faut en outre et nécessairement qu'il ait agi en vue d'aider celui-ci à violer ses engagements. »

In een volledig gelijkaardige zaak volgde het Hof van Beroep te Gent op 19 april 1950 (2) het cassatiearrest van 1932.

Maar inzake exclusiviteitsovereenkomsten was de rechtspraak zeer verdeeld.

Een aantal vonnissen en arresten stelden als algemeen principe dat de loutere kennis in hoofde van de derde hem verplichtte de exclusiviteitsovereenkomst te eerbiedigen. (Gent, 18 nov. 1955, Rev. dr. Intell. 1955, 251 ; Gent, 4 juni 1959, RW 59-60, 636 - verbroken door het cass. arrest van 1960 - ; Brussel, 14 oktober 1960, wat verbroken werd door cass. 3 nov. 1961).

Uit het eerste arrest — in deze zin zou ook de franse rechtspraak oordelen (3) — enkele overwegingen :

« Attendu que le commerçant, qui connaissait le droit d'un concessionnaire sur la vente exclusive de certains produits, porte néanmoins atteinte à ce droit, s'attribue injustement les fruits des efforts et des frais, faits par autrui ; (...) que la seule connaissance d'un monopole de vente oblige les concurrents du titulaire du monopole à le respecter, de manière à ne pas commettre d'agissements contraires aux usages honnêtes en matière commerciale. Ce respect implique l'interdiction d'acheter des produits en dehors de zone du monopole pour les livrer dans celle-ci ... »

Meer vonnissen en arresten achtten de loutere kennis praktisch vol-

(2) Gent, 19 april 1950, R.C.J.B. 1951, 81 + noot VAN RYN met rechtspraak.

(3) VAN HECKE, T.P.R. 1965, nr. 3, 427.

doende om de derde te verbinden — zoniet fout of oneerlijkheid in hunnen hoofde ! —, maar namen daarbij ook één of andere omstandigheid in overweging.

Zo overwoog het Hof van Beroep te Brussel op 22 oktober 1947 (Pas. 1948, II, 74 en Jur. Comm. Brux. 1948, 269) dat de derde de goederen had aangeschaft bij beunhazen (commerçants marrons) ; en te Luik op 31 mei 1952 (Rev. dr. Intell., 1952, 130) dat de derde de goederen « clandestinement » had aangekocht omdat hij de oorsprong van de goederen nooit wilde bekendmaken. Dit laatste arrest was een bevestiging van de rechtbank van 1e aanleg te Hasselt. (Rev. dr. intell., 1952, 132). Zie ook Brussel, 29 februari 1956, Jur. Comm. Brux. 1956, 156 ; Brussel, 18 november 1953 in Jur. Comm. Brux. 1954, 3 en 7 (twee arresten).

Maar vele Hoven en Rechtbanken vonden de loutere kennis onvoldoende om de derde schuldig te achten aan een onrechtmatige daad en eisten duidelijk een fout of oneerlijkheid bij de miskennis van exclusiviteitsovereenkomsten in hoofde van een derde. (Rb van Koophandel Brussel, 3 februari 1949, Jur. Comm. Brux. 1949, 132 ; Rb van Koophandel Brussel, 4 juni 1948, Jur. Comm. Brux. 1952, 32 ; Rb van Koophandel Brussel, 19 december 1957, Jur. Comm. Brux. 1958, 193 en Rb van Koophandel Brussel, 3 juli 1953, Rev. dr. intell. 1953, 116).

Aan dit gebrek aan eenheid heeft het Hof van Cassatie definitief een einde gesteld door haar belangrijk arrest van 17 juni 1960, waarvan we de korte inhoud gaven in § 1 van dit overzicht over het doorbreken van exclusiviteitsovereenkomsten. (4) (5).

Het Hof van Beroep volgde de zienswijze van Cassatie. (Brussel, 28 februari 1961, JT 1961, 370). Nochtans had ditzelfde Hof nog op 14 oktober 1960 (Pas. 1961, II, 277) in een gelijkaardige zaak in de zin van het arrest van Gent van 4 juni 1951 geoordeeld. Maar dit arrest van 14 oktober 1960 werd op 3 november 1961 in cassatie verbroken. (Pas. 1961, I, 253 ; RW 61-62, 108 ; verwijzing na cassatie naar Luik, waar de verenigde kamers uitspraken op 16 maart 1965, JT 1965, 386).

(4) Exclus. houder moet kennis van bestaan van overeenkomst in hoofde van de derde bewijzen. (Bruss., 18-11-53, Jur. Comm. Brux. 1954, 7).

(5) Tekst van het arrest : R.W. 1960-61, 171 + conclusies van adv.-gen. DUMON in kol. 316.

Noot van FREDERICQ in R.C.J.B. 1961, 449, van VAN BUNNEN in J.T. 1960, 627 en SCHEYVAERTS in Jur. Comm. Br. 1960, 268.

Sindsdien volgde de rechtspraak zeer gedwee (6) de tendenz van het Hof van Cassatie en verwees steeds naar haar arresten van 17 juni 1960 en 3 november 1961. (Rb v. Kooph. Kortrijk, 28 september 1961, R.W. 63-64, 107 ; Rb v. Kooph. Brussel, 2 maart 1961, Jur. Comm. Brux. 1961, 92 ; Brussel, 13 maart 1964, Pas. 1964, II, 174 ; Rb v. Kooph. Antw., 25 oktober 1962, R.W. 62-63, 1959 en J.T. 1963, 733 + noot ; Rb v. Kooph. Brussel, 11 oktober 1963, R.W. 63-64, 563 ; Rb v. Kooph. Antw., 13 november 1964, R.W. 64-65, 1602 ; Brussel, 18 januari 1966, R.W. 65-66, 1685 bevestigt ook de « vrijheid van parallelle invoer en verkoop buiten de exclusieve invoerder », maar hier wordt meer rekening gehouden met de E.E.G.-wetgeving).

Ondertussen is er, gezien de E.E.G.-wetgeving terzake, nog veel veranderd. Het eerste « nieuwe » vonnis in België is dan dit van de rechtbank van koophandel te Antwerpen, dd. 25 oktober 1962, wat hoger geciteerd werd.

Sommige vonnissen, o.a. Rb van Kooph. Antw., 13 november 1964 (hoger geciteerd) en Rb Turnhout, 16 september 1965 (R.W. 1965-1966, 994 + noot W. VAN GERVEN) behandelen de problematiek gesteld door het E.E.G.-recht vrij uitvoerig. (7)

Voor de exclusiviteitsovereenkomsten en de E.E.G.-wetgeving verwijzen we naar § 4 van dit artikel en de zeer uitvoerige studie van Prof. W. VAN GERVEN in het T.P.R. 1964, nr 4, blz. 589-782 « Overzicht van de wetgeving, de rechtspraak en de rechtsleer (1958-1964) : Europees Recht (vestigingsrecht, kartelrecht en rechtsbescherming) »

Voor dit onderwerp let men speciaal op blz. 698 tot 705 en begint men best bij de aanvang van hoofdstuk III op blz. 681.

§ 3. — **Rechtsleer bij « het doorbreken van exclusiviteitsovereenkomsten ».**

INLEIDING.

Dit onderzoek in de rechtsleer beperkt zich tot de tegenstelbaarheid en de maat van tegenstelbaarheid i.z. monopolie- of exclusiviteitsovereenkomsten.

Gesloten exclusiviteitsovereenkomsten kunnen enkel door partijen zelf geschonden worden en stellen dus geen problemen. (vb. Belgisch

(6) J. MATTHIJS en G. BAETEMAN, T.P.R. 1966, *ibidem* en VAN HECKE in T.P.R. 1965, *ibidem*.

(7) Zie verder de jaargang 1966-67 van R.W. met versch. vonnissen.

(8) L. VAN BUNNEN, J.T. 1956, 245.

producent levert uitsluitend aan Belgische distributeur en alleen in België). (8)

Wanneer het produkt in België langs iemand anders op de markt komt is het contract geschonden in foro interno. Alleen de open exclusiviteitsovereenkomsten zijn dus voor ons belangrijk.

Het gaat hier om contracten onder particulieren van een primerend commercieel karakter, nl. de verdeling van produkten organiseren. Het burgerlijk recht is dan ook minder op zijn plaats.

De rechtspraak was decisief in onze problematiek en werd door de rechtsleer nagehuppeld.

EVOLUTIE.

De « Belle époque » van de geschillen m.b.t. de exclusiviteitsovereenkomsten is voorbij. Niet alleen de Belgische, maar ook de rechtspraak van de E.E.G.-Commissie (Grundig-Consten) verplichten de practisi zich sceptisch uit te laten over het absolute respect dat zulke overeenkomsten zouden verdienen. Dit was vroeger niet het geval. (9)

Het Cassatiearrest van 1932 kende voor- en tegenstanders. Waren het roerend eens met ons opperste gerechtshof : H. DE PAGE, t. I nr 122 ; R. PIRSON en A. DE VILLE : « Traité de la Responsabilité civile extracontractuelle », t. II, p. 471 en vlg. ; L. SOENENS, BJ 1937, 583 en P. CHEVALIER, J.T. 1950, 423. Zorgden voor heftige kritiek : FREDERICQ, Traité, t. II, 409 en in zijn « La concurrence déloyale », blz. 92 ; LIMPENS, BJ 1939, blz. 409 ; KIRCKPATRICK, Rev. Gén. Ass. Resp. 1933, blz 1126, in 1934, blz 1622, en in 1936, blz. 2122 ; A. DE BERSACQUES, Rev. Crit. Jur. Belge 1950, blz. 333 ; GEVERS, ibidem 1950 ; DABIN & LAGASSE » Examen de jurisprudence », Rev. Crit. Jur. Belge 1949, blz. 60 en R. PIRET, Ann. dr. so. et pol., 1934, blz. 85.

Langzamerhand, naargelang de rechtspraak constant wordt, luwt de strijd en wordt de rechtsleer het eens wat de grond van de zaak betreft. De motivering verschilt nogal eens.

EIGENLIJK VRAAGSTUK.

We veronderstellen een open exclusiviteitsovereenkomst. Mag een derde, die op de hoogte is, het bewuste produkt aanschaffen, zonder een ander ertoe aan te zetten contractbreuk te plegen, om dit zelf verder te verkopen ?

(9) L. VAN BUNNEN, J.T. 1965, 386 ; VAN RYN, Dr. comm., nr 229, onder « concurrence déloyale » 1954, FREDERICQ, Handelsrecht, 1962, nr. 153.

Een andere hypotese : hetzelfde geval, maar de derde zet iemand ertoe aan zijn contractuele verplichtingen niet na te komen. Mag dat ?

In het eerste geval is er geen fout en moet men zich dus niet afvragen waaruit de fout bestaat. In het tweede geval is de fout er wel en dan stelt zich de vraag : waaruit bestaat ze ? De derde is in beide gevallen op de hoogte van de exclusiviteitsovereenkomst. (10)

MOTIVERING.

LECLERCQ zocht na het arrest van 1932 de motivering in de handelsvrijheid die als algemene regel niet toelaat dat wettelijke, laat staan contractuele beperkingen zouden geïnterpreteerd worden. LECLERCQ beroept zich op de franse rechtsleer, o.a. HUGUENEY, en ziet of de eerlijke gebruiken van de handel gerespecteerd werden. Zoniet, dan is de derde « schuldig ». (11)

LIMPENS en VAN RYN zijn tegen het arrest van 1932 en de besluiten van LECLERCQ. Ze gebruiken burgerrechtelijke, en dus strakke, argumenten. (12)

Handelvrijheid mag niet verward worden met de vrijheid tot contracteren ; handelsvrijheid veronderstelt respect voor de eerlijke gebruiken van de handel. En is het eerlijk geen rekening te houden met de verbintenissen, die andere handelaars onderling hebben afgesloten?

Het « droit absolu de vendre » moet volgens hen voorzichtig geïnterpreteerd worden.

Vertrekkende van de vrijheid tot contracteren besluiten ze dat de derde geen geldig contract mag ongedaan maken. De vraag is dus of het contract toegelaten is, wat beoordeeld wordt naar de bedoeling van de overeenkomst. De fundamentele vraag wordt dan of de derde een al dan niet geoorloofd contract geschonden heeft. Zo dit geoorloofd is, volstaat een loutere kennis. Verschillende franse auteurs worden hierbij o.i. volkomen ten onrechte, aangehaald. (13)

Dergelijke redenering maakt iedere strijd tegen monopoliehouders tot een juridisch gokspel : de rechter moet uitmaken of een contract geoorloofd is of niet !

In 1954 behoudt VAN RYN deze stelling en handelt over bepaalde gevallen waarin de goede trouw eist dat men zich t.o.v. bepaalde

(10) Adv. gen. DUMON, J.T. 1961, 737.

(11) FREDERICQ, Handelsrecht, 1962, nr. 7.

(12) LIMPENS & VAN RYN, R.C.J.B. 1951, blz. 85 en vgl.

(13) JOSSERAUD, LALOU, e.a.

contracteën van bepaalde handelingen zou onthouden. De algemene regel is dat echter niet meer.

Ook burgerrechtelijk kan de zaak benaderd worden : exclusiviteits-overeenkomsten hebben een universele roeping (15), die hen blijkbaar in conflict brengt met art. 1165 B.W.

VAN BUNNEN meent dat de burgers de plicht hebben elkanders patrimonium (bestaande uit absolute of betrekkelijke rechten) te eerbiedigen en bij inbreuk een delictuele verantwoordelijkheid kunnen oplopen op basis van art. 1382 B.W. Vraag is dan : wanneer is er fout ?

VAN BUNNEN lost dit op door te zeggen dat niet alleen een wettelijk systeem van openbaarmaking een recht t.o.v. derden tegenstelbaar kan maken, maar ook een latere kennis ; en vermits de aansprakelijkheid als criterium de tegenstelbaarheid heeft, is er een fout wanneer de derde zich wetens en willens aansluit bij een contractbreuk. (De conclusie is in overeenstemming met de geldende rechtspraak).

VAN BUNNEN zegt dan nog dat deze aansprakelijkheid een autonoom karakter heeft en niet enkel in medeplichtigheid bestaat.

Kritiek :

- Het begrip patrimonium wordt hier verkeerd aangewend. Het schijnt ons toe dat de onaanvaardbare theorie van AUBRY & RAU dienaangaande opnieuw wordt aangewend.
- De juridische constructie is onlogisch doordat VAN BUNNEN in zijn conclusie zegt dat de derde, die zich aansluit bij contractbreuk, schuldig is, terwijl er noch in de maior noch in de minor van contractbreuk wordt gesproken.
- De aansprakelijkheid heeft als criterium de tegenstelbaarheid. De klassieke leer van de fout (l'atteinte d'un droit) wordt bewaard, aldus VAN BUNNEN. Op die manier kan men a posteriori concurrenten uitschakelen door rechten bekend te maken die men voordien bezat. Dat komt neer op het retroactief vernietigen van een geldig geboren recht, aldus DUMON. (16)
- Terloops zegt VAN BUNNEN zelf dat art. 1165 BW alleen over interne gevolgen gaat, maar dat een contract aan derden kan tegengesteld worden. DUMON (17) neemt dit onderscheid over en

(14) VAN RYN, Droit Comm., I, nr 229.

(15) VAN BUNNEN, o.c., nr 3.

(16) J. T. 1961, 737.

(17) Ook DE PAGE, t. I., p. 87.

besluit : er is tegenstelbaarheid m.b.t. het bestaan van het contract, maar niet m.b.t. de interne werking ervan.

In 1965 beschouwt VAN BUNNEN de zaken veel pragmatischer (18). « toutes actions tendant au respect absolu des concessions exclusives sont désormais vouées à l'échec, sauf circonstances particulières qui ne se rencontrent pratiquement jamais. »

Besluit :

De rechtsleer is heden ten dage akkoord om te zeggen dat er een « intention de nuire » moet zijn om van een fout te kunnen spreken. Zonder dat geen fout, zonder fout geen aansprakelijkheid op basis van art. 1382 B.W., en geen strijdigheid met de eerlijke gebruiken van de handel.

Ook is men akkoord de aansprakelijkheid van de derde een autonoom karakter te geven. Komplot is niet nodig : de derde is schuldig zodra hij zijn heil zoekt in de contractbreuk. (19)

Het handelsrecht biedt hier meer soepelheid dan het burgerlijk recht.

VAN BUNNEN breidt het foutieve handelen uit (niet alleen tot het geval waarin de derde zich medeplichtig maakt), maar ook wanneer de derde zich schuldig maakt aan een professionele fout, zoals listigheden om zich een levering te verzekeren en onregelmatig import vanuit fiscaal oogpunt. (20)

Ons probleem is een specifiek probleem, een grensgeval van recht en belang, dat niet in een algemeen juridisch adagium kan vervat worden. Daarom ook is de rechtsleer hier van een eerder academisch belang.

§ 4. — **Exclusiviteitsovereenkomsten in het E.E.G.-recht.**

INLEIDING.

Het is hier onze taak niet de hele problematiek van art. 85 van het E.E.G.-verdrag op te werpen en te bespreken.

We geven slechts een schets van de hoofdlijnen en de plaats die de exclusiviteitsovereenkomsten in het E.E.G.-recht innemen, speciaal i.v.m. art. 85 van het verdrag.

We herinneren eraan dat de exclusiviteitsovereenkomsten in drie groepen kunnen ingedeeld worden :

(18) J. T. 1965, 386.

(19) DUMON, J. T. 1961, 737 en VAN BUNNEN, J.T. 1956, 245 ; WEILL, La relativité des conventions en droit fr., 431.

(20) J.T. 1960, 627 bij Cass. 17 juni 1960.

- a) de exclusieve verkoop- of leveringsovereenkomst, waarbij de leverancier zich verbindt om bepaalde produkten aan één afnemer te leveren met het oog op verkoop in één bepaalde sektor ;
- b) de exclusieve koopovereenkomst, waarbij de afnemer bij één bepaalde leverancier bepaalde produkten afneemt ;
- c) de combinatie van beide vorige overeenkomsten.

Naar aanleiding van de bespreking van het cassatiearrest van 1960 behandelen we hier de exclusiviteitsovereenkomsten van het eerste en derde type.

Deze kunnen al of niet bijkomende clausules bevatten, o.a. een territorialiteitsclausule (bepaalde sektor), een prijshandhavings- of prijsbindingsclausule, enz.

Op grond van de al of niet belangrijke bescherming, die aan de exclusiviteitshouder is verleend, zal men de overeenkomsten kunnen indelen in :

- a) open exclusiviteitsovereenkomsten,
- b) gesloten exclusiviteitsovereenkomsten, nl. wanneer er een territorialiteitsclausule is voorzien en het bovendien en het bovendien aan anderen verboden is in de geconcessioneerde sektor in te voeren en te verkopen.

MENING VAN DE AUTEURS.

Welk is de verhouding tussen het E.E.G.-recht en de gekende exclusiviteitsovereenkomsten ?

Voor sommigen vallen de concessies van exclusiviteit van nature onder het art. 85 van het E.E.G.-verdrag. Voor anderen vallen ze er slechts uitzonderlijk onder omwille van hun gevolgen. (Dit zal trouwens ook de opvatting van het Hof van Justitie blijken te zijn).

Het verschil in opvatting ligt hierin dat de eersten de concurrentie als een doel zien, dat de communautaire wetgeving voortdurend moet beïnvloeden en leiden, en de anderen de concurrentie enkel beschouwen als een middel tot het bereiken van een vergrote geordende economische macht.

VOORW. VAN TOEPASSING ART. 85 - E.E.G.

Deze voorwaarden zijn drievoudig :

- overeenkomst tussen ondernemingen,
- die handel tussen lidstaten ongunstig kan beïnvloeden,
- die concurrentie verhindert, belemmert of vervalst.

De moeilijkheid ligt meestal in de derde voorwaarde. Men neemt veelal aan dat een overeenkomst geen belemmering is zolang ze « open » is, m.a.w. zolang het niet verboden is dat de klanten zich bevoorraden bij de verdeler van een andere sektor.

Tenslotte maakt men onderscheid tussen de gewone exclusiviteit en de absolute exclusiviteit, die hierin bestaat dat de concessiegever zich verbindt tot het vrijwaren van de concessiehouder tegen elke concurrerende verkoop van zijn produkten in de sektor. Vermits in het laatste geval de markt zeer strikt beperkt wordt afgesloten valt dit onder art. 85 - E.E.G. zonder de minste twijfel.

UITGEVAARDIGDE VERORDENINGEN i.v.m. HET ONDERWERP.

- VO nr 17 van 19-11-62 betreffende de notificatie van exclusiviteitsovereenkomsten om krachtens art. 85/3 vrijgesteld te worden van art. 85/1 + 2.
- VO nr. 53 van 21-12-1962 betreffende een vereenvoudigde notificatie van bepaalde categorieën overeenkomsten.
- VO nr. 67/67 van 22-3-1967 betreffende de toelaatbaarheid (met beperkingen) van het concurrentiebeding in verticale bilaterale overeenkomsten.

Absoluut verboden is het systeem om de alleenverkoper te beschermen tegen de « parallele importeurs ». M.a.w. elke exclusiviteitsovereenkomst is niet van rechtswege nietig, indien de bevoegde autoriteiten niet de niet-toepasselijkheid van het art. 85-E.E.G. hebben bevestigd.

OPVATTING VAN HET HOF VAN JUSTITIE.

a) betreffende de « **open-exclusiviteitsovereenkomsten** » : (t.t.z. waar parallele verkoop is toegelaten).

De Commissie meende dat art. 85-E.E.G. gold, maar dat vrijstelling op grond van art. 85/3 mogelijk was.

Het Hof oordeelde dat men geval per geval moest onderzoeken met als criteria :

- aard en kwantiteit van de produkten, die het voorwerp van de overeenkomst zijn ;
- positie van conc. gever en conc. houder ;
- de gestrengheid van de beschermingsclausule, m.a.w. de geslotenheid van de markt.

b) betreff. de « **gesloten-exclusiviteitsovereenkomsten** » :

Zowel Hof als Commissie staan sterk negatief omdat zulke overeenkomsten de mededinging gevoelig vervalsen, ze de handel tussen de lidstaten ernstig benadelen en ze een artificiële marktafscheiding vormen, wat duidelijk indruist tegen de bedoeling van het E.E.G.-verdrag !

BESLUIT :

Het immer stijgend belang van het E.E.G.-recht terzake kan moeilijk overschat worden en zal in de toekomst toonaangevend zijn voor de behandeling van het « doorbreken van exclusiviteitsovereenkomsten ».

Dat de strikt nationale wetgevingen stilaan de plaats zullen moeten ruimen voor dit communautaire recht kan de nationale en internationale economie enkel maar ten goede komen, wat trouwens de bedoeling is van elke ruimere nieuwe rechtsordening.

ALGEMENE BIBLIOGRAPHIE :

Naast al wat reeds vermeld is in de tekst, zijn volgende werken met nut te raadplegen.

- CH. DE MARMOL, *La liberté de commerce en droit belge*, J.T. 1953, 65.
Memorie van Toelichting, Parl. Besch., Sen. doc. 216 zitting 1958-59, vergadering van 3 juni 1959 betr. algemene beginselen.
- A. BRUYNEEL, *Considérations sur la concurrence déloyale en droit international privé belge*. - Trav. et conf. 1965, p. 131.
- A. BAETENS, *Le statut du concessionnaire exclusif de vente et la législation de la comm. Européenne*. - Bruss., 1964, p. 173.
- W. MISSORTEN, *Le contrat d'exclusivité et l'art. 85/1 du Traité C.E.E.*, studie voor V.U.B. (1964), p. 153.
- P. DE VROEDE, *Le droit de concurrence dans le cadre du Marché Commun*, R.W. 1964-65, 794.
- L. SIMONT, R.C.J.B., 1959, p. 164.
- Intervention de la commission de la C.E.E. en matière de conventions de vente exclusive*. — R.W. 1964-65, 794.
- DE PAGE, *Traité*, I, 1951, p. 87.
- DALCQ, *Responsabilité civile*, nr 395.
- P. HUGENEY, *Responsabilité du tiers complice de la violation d'une obligation contractuelle*. — Dijon, 1910.
- HUGUENEY & DEMOGNE, *Traité des obligations*, t. VII, nr 1162. — Cah. dr. Eur. nr 2, p. 35, 1966.
- VAN DAMME, *La mise en œuvre des art. 85 et 86 du traité de Rome*. — Cah. dr. Eur., p. 273, 402, 602; 1966.
- SUETENS, L.P., *Kroniek van Europees Recht*.
R.W. 1963-64 : 1433/1623/1723/1935/2041/1081.
R.W. 1964-65 : 173/385/681.

SPECIFIEK I.V. MET EUROPEES RECHT :

- B. BARDMAN, *Exclus. overeenkomsten en art 85-E.E.G.*, in S.E.W. 1963, 481.
- VAN GERVEN, *Europees recht - overzicht van rechtspr.* in T.P.R. 1964, nr. 3 (vooral nr 123 en vlg.)
- CHAMPAUD, *Liberté de la concurrence*, Rev. trim. dr. eur. 1967, nr 2, 372-384.
- VAN GERVEN, *Principes du droit des ententes de la C.E.E.*
- VAN DEN HEUVEL, *Some involved problems in community law concerning restrictive trade practices*. — *Common Market Law Review* 1966, 180-185.
- LE TALLEC, *Les règles de concurrence précisés par la Cour de Justice*, — Rev. trim. dr. eur. 1966, nr 4, 611-622.